

TANTÁRGYHÁLÓ tanulmányi verseny

Pályamunka:

SZÉKELY TIBOR DÉL-AMERIKAI UTAZÁSAI

Tanuló:

Vass Zoltán

Osztály:

6.d

Felkészítő tanár:

Csőke Márta

Szabadka, 2015

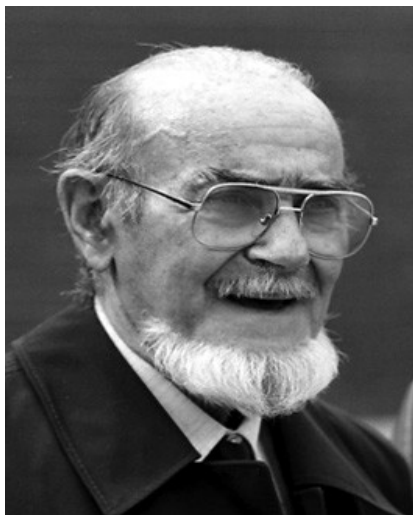
Tartalomjegyzék

Bevezető	3
Székely Tibor életrajza	3
Az utazó	4
Dél-Amerika	6
Patagónián át	9
Beszélő múmiák	11
Galápagosi jegyzetek	12
Az acaualincai lábnyomok	14
Tikal a maják metropolisza	15
Utószó	17
Utazásainak időrendi áttekintése	19
Felhasznált irodalom	22

Bevezető

Munkám témájának Székely Tibort választottam. Még e pályázat megjelenése előtt azt hallottam róla, hogy egy híres világutazó volt, szerette kedvenc tantárgyaimat - a történelmet és a földrajzot, és életének utolsó éveiben kötődött szülővárosomhoz, Szabadkához. Fiatal korom ellenére nagy történelemrajongó vagyok. Fontosnak tartom, hogy megismerjük múltunkat, tiszteljük a híres embereket és emléküket megőrizzük. Emellett én is szeretem tanulmányozni az ismeretlen tájakat, felfedezni a természet szépségeit, most még csak a környezetemben, idővel talán más országokba is eljutok. Érdekelnek az idegen kultúrák, más népek szokásai, és a régen elfeledett civilizációk. Székely Tibor könyvei pedig pont ezekről szólnak. Idegen tájak felfedezéséről, kalandjairól és a megélt tapasztalatairól. A téma terjedelme miatt elsősorban életútját és Dél-amerikai utazásait dolgoztam fel.

Székely Tibor életrajza

Hősöm Felvidéken született Szepesszombaton 1912. február 14-én. Édesanyja Hajmann Szidónia, édesapja Székely Lipót, testvérei pedig Piroska, Antal és Katalin. Édesapja foglalkozása állatorvos volt. Gyermekkorában családja többször költözött, először Csenére (mai Románia), majd Kikindára. Az elemi iskola után a montenegrói Nikšićben érettségizett 1929-ben. Zágrábban jogot tanult, ahol 1934-ben meg is szerezte diplomáját. A jogi egyetemet édesapja kívánságára választotta. „Mivel világcsavargóknak való fakultás nem létezett, nem volt mit szembeállítanom apám választásával”¹ vallotta. Életútja azt mutatja, hogy a jog nem érdekelte. Zágrábban dolgozott filmdramaturgként, közben szobrászatot és festészetet tanult,

1 <http://www.gradsubotica.co.rs/szekely-tibor-emlekev-1912%E2%80%932012-%E2%80%93i-resz/>

és újságírással is foglalkozott. Öt év múlva Argentínába ment, valójában ekkor kezdődtek a nagy utazásai, amelyek során kisebb megszakításokkal öt kontinens több mint hetven országában megfordult, vagy élt hosszabb-rövidebb ideig. Felesége az orosz származású Mary Reznik volt. Akivel a Brazíliai utazása során ismerkedett meg. Útitársa volt az amazonasi őserdő felfedezésében. Tibor és Mary 1946-ban összeházasodtak. Született egy fiuk, aki a Diego Reinaldo Székely nevet kapta. Sajnos kapcsolatuk feleségével megromlott, 1955-ben hivatalosan elváltak. Közben Belgrádba talált otthonra, végül pedig letelepedett városunkban. A Városi Múzeum igazgatója volt 1972-1976 között. 1987-ben életmű díjat kapott, megkapta a Szabadka város Októberi Díját. „Kellems megglepetést jelent számomra mert nem vártam. Jó hogy éppen attól a várostól kaptam, amelyet otthonomul választottam: Szabadkától...”-mondta Tibor. Eredeti foglalkozásától, a jogtudománytól fontosabb volt számára a muzeológia, a néprajz és a nyelvek. Zágrábban befejezte a muzeológiát, sőt a magiszteri fokozatot is megszerezte. A gyakori költözködés, a különböző környezet, iskolák, barátok, munkatársak már kisgyerek korától elősegítették az idegen nyelvek megismerését és használatát. Eltérő adatokat találtam arról, hogy hány nyelven is beszélt, annyi biztos, hogy több mint húsz nyelvet használt, ebből nyolcat-kilencet társalgási szinten beszélt. Nagy mértékben hozzájárult az eszperantó nyelv népszerűsítéséhez, és hosszú ideig az Eszperantó Szövetség elnöke volt. Utazásai alkalmával a világ minden tájáról hozott magával tárgyakat, amelyre felfigyelt, amelyek megtetszettek neki. Képeket készített róluk, és leltárba vette őket. Expedíciói során számos filmet, hang- és képanyagot készített, ami a számára érdekes világot örökítette meg. Tibor íróként is nagyon jelentős, hiszen harminc kötete jelent meg, amiket igen sok nyelvre lefordítottak. Székely Tibor, a felfedező, az eszperantista, az író és a világutazó, szabadkai polgárként 76 évesen hunyt el 1988. szeptember 20-án.

Az utazó

Az író már kisgyermekkorában csodálta a világ különböző tájait, nézegette a képeket, a könyveket, olvasgatta az írásokat, és álmodozott az ismeretlen tájak felfedezéséről. Bizonyára ekkor határozta el, hogy felnőtt korában bejárja az egész világot. Az első utazása 1939-ben kezdődött amikor hajóval Argentínába érkezett. Buenos Airesben lakott, és innen kiindulva bejárta a Dél-amerikai kontinens államait. Három alkalommal másfél éves utazást

tett kétszer Brazíliába, és egyszer pedig Bolíviába. Ekkor íródtak a Vihar az Aconcaguán, Brazília őserdeiben. Emberevők között című művei. Venezuelában 1943 végén tartózkodott, és megismerte Közép-Amerika államait, ez 1954-ig tartott. Az országokban néhány hónapot tartózkodott, Guatemalát és Mexikót kivéve, ahol a kultúrát tanulmányozta másfél-másfél éven keresztül. Eközben munkát vállalt és így tudta finanszírozni utazásait. Argentínában először festészetből élt, majd amikor megtanulta a spanyol nyelvet elszegődött újságírónak. Amerikai utazásai során, volt úgy hogy egy-egy országban annyi pénzzel érkezett, hogy még taxira sem futotta a szállodáig. Azután pár nap alatt munkát vállalt, a helyi lapoknál dolgozott, előadásokat tartott, és így bejárta az országot, járt az Amazonas menti falvakban, emberevőkkel találkozott, átkelt a Halál folyón. Csodálatos életmód volt ez, melyre később mindig sóvárogva emlékezett vissza. A Vihar az Aconcaguán című könyvét azoknak szánta, akik hegymászás közben veszítették el az életüket. 1978-ban az Újvidéki Televízió forgatócsoportjával Argentínától Mexikóig utazott, találkozott régi ismerősökkel és megismerkedett Ecuadorral, Peruvall és a Galápagos-szigetekkel. Harmadik amerikai látogatására 1980-ban került sor, amikor Mexikóban részt vett a Nemzetközi Múzeumbizottság kongresszusán. A negyedik látogatása is igen gyorsan bekövetkezett már 1981 júliusában, Brazília fővárosában az eszperantista világkongresszust rendezték meg, így megtekintette az ultra modern várost is. Ötödik alkalommal 1984 nyarán érkezett Amerikába, mikor összehívták az eszperantisták világkongresszusát. Az utazás New Yorkkal kezdődött, ezután Washington, Torontó a Niagara – vízesés, Chicago, Dayton, és Wyoming következett. Minden terv nélkül járta keresztül-kasul Amerikát, feljegyezte azt, amin megakadt a szeme - egy civilizáció sorsdöntő folyamatát, vagy egy élményt, kalandot, népek kultúráját, szokásaikat amely Tibor számára jelentős volt.

Utazásai során találkozott: arab sejkekkel, varázslókkal, művészekkel, milliomosokkal, éhezőkkel, és még sok más érdekes emberrel. Utazott: repülőgépen, vonaton, kerékpáron, sítalpon, motoros járművek sokaságán, csacsin, elefánton, és még sok más állaton. Mind az öt kontinensen járt, és az útjai alkalmával begyűjtött mesés kincseit, a zentai Városi Múzeumba, Zágrábban, és a világ más tájain szétszórva őrzik.

Mint már a Bevezetőben említettem, kutatásaim során be kellett látnom, hogy nem tudom életútját teljesen feldolgozni, ezért választottam dél-amerikai és részben közép-amerikai

utazásait. Munkám következő fejezetében röviden bemutatom azt a kontinentet, ahol legtöbbet tartózkodott, s amelyet keresztül-kasul bejárt, hogy utazásai követhetőek legyenek.

Dél-Amerika

2. ábra: Dél-Amerika

Dél-Amerika 12 független országból és egy külbirtokból áll. Ezek az országok: Argentína, Bolívia, Chile, Ecuador, Guyana, Kolumbia, Paraguay, Peru, Suriname, Uruguay és Venezuela, a külbirtok pedig Francia Guyana. Dél-Amerika területe 17.840.000 km². Ennek alapján a negyedik legnagyobb földrész. Ezt a kontinentet három különböző arculatú vidék uralja. Nyugaton a 7250 km hosszú Andok területnek el, a Csendes-óceán partvidéke mentén. Az északkeleti térségben található a világ legnagyobb őserdeje az Amazonas. 6.5 millió km² területet foglal el. Az állatvilág itt a leggazdagabb a Földön. A térségen folyik át az Amazonas folyó is. A hatalmas folyó a világ édesvizének az egyötödét szállítja. Ettől délre füves síkságok találhatóak. Dél-Amerikában sok

szemképráztaó földrajzi jelenség található. Ilyen a Bolívia és Peru határán elterülő Titicaca-tó. Ez Dél-Amerika legnagyobb, és egyben a világ legmagasabban fekvő hajózható tava is. Ezenkívül az Angel-vízesés Venezuelában a világ legmagasabb vízesése.

Ezen a kontinensen először a Chavín kultúra jelent meg. Ez a civilizáció i.e. 900 és i.e. 300 között virágzott. Ebből fejlődött ki a paracasi kultúra, ami később a nazcai stílussá alakult át (i.e. 370-től i.sz. 450-ig). A mochikai volt a következő jelentős kultúra amit a tiahuanacói, az ott élő aymarai indiánok ősei teremtették meg (i.sz. 1000- ben). Ezt a huari kultúra követte, ami csak 300 évig maradt fenn, és ezt már a chimu civilizáció (XII. század végétől 1460-ig) és az inka birodalom előfutárának tekinthetjük. Ezután 1438 és 1533 között az Inka birodalom uralta ezt a vidéket. Ezt a földrészt a spanyol és portugál hódítók a XVI. században fedezték fel. Az 1494-es

tordesilassi szerződés értelmében megegyeztek, hogy a meghódított területeket, egyformán osztják el maguk között (észak-déli vonal mentén). Dél-Amerika nagy része a spanyoloké lett, Brazília pedig a portugáloké. A hivatalos nyelv Brazíliában még ma is a portugál, még a többi államban a spanyol. A hódítók igyekeztek az őslakókat áttéríteni a keresztény vallásra. Emiatt a lakosság legnagyobb része manapság keresztény. A XIX. században a dél-amerikai lakosság megindította a függetlenségi háborút az európai gyarmattartók ellen, amellyel kivívták a szabadságukat.

Dél-Amerika sok bányakincssel rendelkezik, vasérc, réz, kőolaj. A kontinens legtöbb országa élelmiszert is exportál, mivel termékeny földekkel is rendelkezik. Az Amazonas térségében virágzik a fakitermelés. Az esőerdő területe folyamatosan csökken. Emiatt egyes becslések szerint 2030-ra 670 000 km²-nyi terület tűnik el belőle. A kontinens legjelentősebb városai mind a tenger mellett jöttek létre. Mint már említettem, Tibor is több éven át egyik ilyen tengerparti városban élt, Buenos Airesben. Innen indította el expedícióit Dél-Amerika országaiba.

3. ábra: Amazonas

4. ábra: Titicaca-tó

5. ábra: Angel-vízesés Venezuelában

Patagónián át

Székely Tibor három útitársával együtt Juan Zechnerrel (útitársa volt az Aconcagua megmászásakor is), Mary Reznikkel és Rosa Scolnik orvossal együtt egy körútra indult.

6. ábra: Patagónia

Egy régi kombival vágtak neki az útnak, Argentína fővárosától Patagónián át a Magellán-szorosig. Az út során sajnos már nem találkozhattak, a bennszülött Patagón indián lakossággal, mert megsemmisítette őket, a hódítók által rájuk erőltetett civilizáció. Az utazásuk mégis látványos volt, mert változatos tájakon haladtak keresztül. Az első úti céljuk a Mar del Plata volt, ez Argentína legszebb, és legzsúfoltabb nyaralóhelye. Innen dél felé tartottak az Atlanti-óceán partvonalán. Találkoztak halászokkal, velük barátságot is kötöttek. Ők megmutattak nekik egy bizonyos fajta cápát, amire halásztak. Ennek a cápának a májából gyógyhatású hal olajat készítenek. Ezután eljutottak Comodoro Rivadavia, ez a város Argentína kőolaj központja. Ezután a Tüzföld felé folytatták útjukat. Ezt a nevet annak idején a hódítók adták, amikor meglátták a parton égő indián tüzeket. Innen nyugatra indultak, és áthaladtak a patagóniai lapályok sávján. Régen ezen a tájon indiánok éltek, de Tiborék csak néhány gauchót (lovas marhahajcsár), meg halászokat láttak. Patagóniában kellemesen meglepődtek azon, hogy, az estancián (juhfarm), minden utazót szívesen fogadnak, s mindenkinek egynapos ingyen szállást és ellátást biztosítanak. Tiborék is egy ilyen farmon vendégeskedtek, amelyet Ivo Stipić alapított, aki egy dalmáciai szigetről vándorolt ide 1910-ben. Stipićnek két fia volt, akik elmesélték Tibornak hogy amikor az apjuk letelepedett itt, Patagónia még lakatlan volt. Átkozott földnek hívták, mert a magas fűvön kívül semmi sem termett meg. A telepesek annyi földet foglalhattak el, amennyit egy nap alatt kövekkel megtudtak jelölni. Nekik így most 20.000 hektár földjük van. Ezen a területen 20.000 birkát tenyésztnek. A dús és zamatos fű miatt, a birkák szinte szemlátomást híznak. Tiborék séta közben a birtokon észrevették, hogy az alma, a körte, a földieper termése sokkal nagyobb mint otthon. Ekkor a házigazda elárulta a titkot. Ez a föld csak addig terméketlen, még bele nem vetik a magokat.

Ezután jól meg kell óvni, és szép termést kapnak. Pár nap után elbúcsúztak vendéglátóiktól. Az útjukat délre folytatták tovább. Lóháton egy erdön keresztül, a folyó mellett haladtak. Néha akaratlanul is megfürödtek, lovastul együtt belecsúsztak a hideg vízbe. Helyenként rozoga függőhidakon kellett átkelniük a folyó felett. Ezért a lovak nagyon féltek, és megtagadták az engedelmességet. Ezért kénytelenek voltak a lovakat egy tisztáson hagyni. Ők pedig gyalog folytatták útjukat. Észrevették hogy egy puma figyeli őket, de nem támadt rájuk hanem elmenekült. Ahogyan haladtak az erdő egyre csak ritkult, és végül csak korhadt fatörzsek maradtak. Tibor arra gondolt talán erdőtűz, vagy valamilyen betegség miatt történt ez meg. Lassan elérték a chilei határt és egy ismeretlen hegyre másztak fel. Eddig ide még senki sem jutott fel, ez volt Argentína még felderítetlen része. Innen északra vándoroltak a Buenos Aires – tóhoz és a Moreno gleccserhez.

Az útjuk során elhagyott kunyhókban, hálósákban a szabad ég alatt aludtak. A magukkal vitt konzervjeiket fogyasztották. Expedíciójuk végállomása a Fritz Roy hegy volt. A hegyet az év 300 napján felhők takarják, de Tiborék a legszerencsésebbek közé tartoztak. Ugyanis ők megcsodálhatták az Andok királynőjét. Gyönyörű gleccserei elkápráztatták őket, és arról álmodoztak hogy egy újabb utazás alkalmával meghódítsák majd. Itt fejeződött be ez a kalandjuk.

7. ábra: Fritz Roy hegy

8. ábra: Perito Moreno aleccser

Beszélő múmiák

Székely Tibor és útitársai, elindultak felkeresni két ősi törzsnek az utolsó tagjait. E törzsek nevei: uru és chipaya. Az uru nép leszármazottai, a Popói-tó Panza nevű szigetén laknak. A chipaya törzs pedig Bolíviában, a chilei határ közelében fekvő salétrom sivatagban él. Ez a két hely, Oruro tartományban található. Úgy gondolták hogy először az urukat látogatják meg. Az uru nép szigetére sajnos nem sikerült eljutniuk. A helyi földműves lakosoktól értesültek, hogy nagyon nehéz átjutni a Panza szigetre. Elmondták hogy a partot a víztől sűrű, és mély iszap választja el. Ezután Artur Posnansky lengyel régész figyelmeztette őket, hogy a tó az erős szél miatt állandóan háborog. Ezért lemondtak tervükről, és visszatértek Oruróba. Innen teherautóval elindultak Sabayába, az út során komppal is utaztak a Desaguardero folyón. Sabayában megnézték az ottani chullpákat.

9. ábra: Chullpák

Ezek lakóhelyei és temetkezőhelyei, az itt élő aymara népnek. A chullpák 1,70*2,20m alapterülettel rendelkeztek. Olyan picik voltak hogy összekuporodva ülve aludtak benne. Ez az alvás mód, még ma is szokás ennél a népnél. Némely chullpákban még emberi csontokat is találtak. Megfigyelték hogy a koponyákat mesterségesen torzították. Ennek az eljárásnak a neve „cosa tobulara”. Esztétikai okból végezték, úgy hogy a csecsemők tarkójára egy négyszögletes deszkát kötöttek. Ezt egy évig viselték, addigra maradandó deformációt okozott.

Egy másik chullpában Mary, Tibor útitársa egy mumifikálódott kislányt pillantott meg. Eközben

10. ábra: Csontvázak az ősi chullpákban

eszükebe jutott a bennszülöttek figyelmeztetése is. Hitük szerint a csontok, koponyák, érintése balsorsot, betegséget, halált okoz. Mivel az itt élő aymara lakosok, barátságosan fogadták őket, szívesen elmesélték szokásaikat is. Itt az indián nők láma gyapjából vásznat szőnek. Csontokból fésűt, szövő szerszámot készítenek. A

megszáritott láma ürülék fűtőanyagként szolgál. Ezután öszvérháton elindultak a salétrom sivatagba, ahol a chipaya nép él. Ezt a népet úgy hívták hogy a „chullpák” vagyis a sírok népe. Tibort és Maryt a chipayák törzsfőnöke fogadta. Szállást biztosított nekik mert pár napig a faluban maradtak, hogy megismerjék őket és szokásaikat. A törzs 200 családból állt. Méhkas alakú vályogházban laktak, olyanban amelyekben az ősrégi múmiára bukkantak. A házban csak egyetlen ágy volt, az ajtótól balra helyezkedett el, és azon aludt az egész család. Érdekes szokásaik voltak. Két havonta mostak haját. Egy nőnek átlagosan 98 hajfonata volt. Egyesek hajfonataik végére 6-8 cm hosszú bronzbábut kötöttek. A nők télen, nyáron mezítláb jártak. Megfigyelték, hogy a vallásuk keresztény volt, amit a gyarmatosítók kényszerítettek rájuk, de őseik hite szerint Pacha mama - a Föld istenasszony, akinek lámát áldoztak. Vérével befröcskölték a szentélyt. Ezáltal a keresztény mennyországba jutott. A városközpontban iskola és templom is állt. Az iskolában 3 gyereket tanítottak. Alkalmi kereskedelemmel, állattenyésztéssel és földműveléssel foglalkoztak. Rizst termeltek. A Lauca folyó mellékágait eltorlaszolták, és a vizet más irányba vezették. Az elhagyott mederben pedig rizsfajtákat vetettek. A csereárújuk pedig a só volt, amelyet a Coipasa-tóból bányásztak ki. Ez a nép kedvesen és barátságosan fogadta Tibort. Beszédük, szokásaik, idegen volt számára, de Tibor mégis úgy érezte hogy közös bennük a végtelen szabadság iránti vágy és szeretet.

Galápagosi jegyzetek

Tiborék Guayaquilból repülővel a Galápagos-szigetekre érkeztek. Indulás előtt szigorú tájékoztató előadást kaptak, hogy a Galápagos-szigetvilág egy szigorúan őrzött rezervátum, és nemzeti park. Erre a szigorú szabályra érkezésükkor ismét emlékeztette őket, Juan Paulus német származású biológus. A rezervátumban tilos bármit hátrahagyni, és semmit sem szabad elvinni. Kizárólag csak megfigyelni lehet a csodás, érintetlen növény és állatvilágot. A szigetet nem

tudják pontosan ki fedezte fel, bár sok állítás van ezzel kapcsolatban, de nincs rájuk bizonyíték. A sziget nevét a spanyolok adták, magyarul Teknősbéka-szigetek. A mai elnevezése: Kolumbusz-szigetvilág. A Galápagos-szigetek vulkanikus eredetűek. A Csendes-óceánon Ecuadortól nem messze terül el. A XVII. és XVIII. században kalózkodó rejtékhelyeként szolgált, akik az aranyat szállító hajókat

fosztogatták. A XVIII. században bálnavadászok tanyáztak a szigeten, majd 1831-ben Ecuador vette birtokába. A világ Charles Darwin angol természettudósának köszönhetően ismerte meg, aki 1835-ben érkezett a Galápagos-szigetekre. Ő hívta fel a figyelmet az itt látható természeti jelenségekre, a sokszínű és változatos élővilágra. Kidolgozta az evolúciós elméletet, amely akkor földrengésként mozgatta meg a tudományos világot.

Tiborék először Seymour szigetre látogattak el csónakkal. Itt először az oroszlánfókákat

2. ábra: Oroszlánfókák

figyelték meg, ahogyan a parton napoztak. Egy erős hím foka több mint húsz nőstényre és picinyeire figyelt. Érdekes volt mert itt az oroszlánfókák mérete kisebb, mint a Dél-Amerikában élő rokonaiknak. Tibor számára mégis az volt a legérdekesebb, és ilyen dolgot máshol még sehol sem tapasztalt. Az állatok nem tartanak a többi

állattól és még az embertől sem félnek, hanem bátran

közelednek hozzájuk. Tibor megbizonyosodott róla, hogy

ez azért van így, mert ezen a vidéken sosem voltak ellenségeik, és rájuk támadó ragadozók sem. Ezután a kijelölt ösvényen haladtak tovább és egy fregattrajt pillantottak meg. Ez egy fajta madártípus „hajósmadarak”. Nagyon érdekesek mert testük alig három kilogramm, de a szárnyszélességük két méter is lehet. Tibort elbűvölte a látvány ahogy ezek a madarak a hullámok felett keringenek. A part mentén láttak még heverésző leguánokat. Ezek egy méteres óriási gyíkok. Fejük sárkányszerű volt, farkukat taraj borította. Rémisztő kinézetük ellenére észre sem vették a nézelődőket. Körülöttük piros tengeri rákok húzódtak be villámgyorsan a hasadékokba. Ezután hajóval tovább indultak és kikötöttek a Santa Cruz szigeten, ahol a Charles Darwin Tudományos Intézet áll. Itt először a rezervátumot látogatták meg. Ezután elmentek a Puetro Ayora faluba. Itt azok az emberek utódai élnek, akiket „büntetés céljából” vagy pedig rossz magatartásuk miatt hoztak ide 1831. után Ecuadorból. Ezen a szigeten több tízezer, sőt több százezer kecske, kutya, disznó, szarvasmarha és szamár szaporodott el. Ezután az útjuk a Bartorone- szigetre vezetett, ahol mindenféle vulkánok és sötétbarna bazaltsziklák meredeztek, de növény csak néhol akadt. Itt sok oroszlán fókát láttak, sőt magnetofonra vették a hangjukat. Még a vízben is fürdöttek. Az utazók számára csodálatos volt, amikor a vízben: „ a mellettünk elsuhanó fókák bársonyos prémének időnkénti érintése pedig fokozta az őstermészethez való

tartozását érzetét, azt hogy itt a szikla, a hullám, az állat, az ember, egyszóval minden szorosan összeforró egészet alkot”²

13. ábra: Galapagosi szigetek

Az acaualincai lábnyomok

„Árulják el kedves olvasóim, figyeltek-e valaha is arra a csodás látványra, amelyet az ember lábának nyoma nyújt a sárban?”³ Ha nem akkor még bizonyosan nem látták az acaualincai lábnyomokat. Amit egy kőbánya munkásai fedeztek fel, Nicaragua fővárosától, azaz Managuától mindössze pár km-re. Ezt 4m mélyen egy hatalmas tömbben pillantották meg a megkövesedett lábnyomokat. A lábnyomokat egy esőtől elzárt helyen őrizték. Jól láthatók voltak a lerakódási rétegek. Legalul mintegy 20 cm vastagságú láva réteg van, a lábnyomokat a láva rétegtől egy 5 mm vastag homokréteg választja el. Felfelé haladva még 3 homok réteg és egy kőréteg található, ezek felett valamilyen kevert réteg van, ami kavicsokból és homokból áll. A lábnyomok alapján az emberek valamilyen természeti katasztrófától menekültek. Lehetséges, hogy vulkán vagy

---

2. Székely Tibor: Patagóniától Alaszkáig, Forum Könyvkiadó, Újvidék 1988. 57.old.

3 Székely Tibor: Patagóniától Alaszkáig, Forum Könyvkiadó, Újvidék 1988, 58. od.

földrengés, egyik tudós egyiket, a másik a másikat állítja. Tibor taxival érkezett a helyszínre, és izgatottan pillantotta meg az emberi és állati eredetű lábnyomokat. Ezek a lábnyomok olyan éppén maradtak meg, mint ha csak tegnap sétáltak volna erre ezek a személyek. Tibor megfigyelte, hogy ezek a nyomok néhány felnőttől, és 8 évnél idősebb gyerektől származnak. Egyes talpnyomok igen sekély nyomot hagytak a talajon, még némelyek elérték a 20cm mélységet is. Tibor arra a következtetésre jutott, hogy a mélyebb nyomok asszonyoktól erednek, aki a gyermekeiket a hátukon cipelték. Talán még a fejükön terhet is vittek, ami szintén szokás volt. Ismeretes volt ugyanis hogy a férfiak csak a fegyvereiket vitték. Azért hogy meg tudják védeni családjukat, a vadak vagy az ellenség támadásától, ha szükséges. Ezért a férfiak könnyedén haladtak a talaj felszínén, és sekélyebb nyomokat hagytak maguk mögött. Számára a nyomokból jól észre vehető volt, hogy sietősen távoztak. Azért mert lábujjaik mélyebben hatoltak a puha földbe, mint a sarkuk. Tibor biztos volt benne hogy nem vadállatoktól menekültek, mert akkor azok nyomai is jelen lettek volna. Áradás elől sem menekülhettek, mert akkor elmosta volna a víz a nyomaikat. Talán földrengés miatt távoztak sietősen ezek az emberek, de Tibor ezt sem tartotta valószínűnek. Mivel ilyen pusztító erejű földrengés nem volt gyakori ezen a vidéken. Sokkal inkább vulkánkitörésre gondolt, ami még ma is gyakran előfordul Közép-Amerikában. Tibor végigsimogatta kezével ezeket a megkövesedett nyomokat, hogy talán felfoghat egy üzenetet a régmúlt időből. Még a cipőjét is levetette, és belelépett a lábnyomokba. Ám mindegyik „szám” kicsi volt neki, mert alacsony emberfajtától származtak a nyomok. Közben pedig azon gondolkodott hogy vajon sikerült-e megmenekülniük ezeknek az embereknek.

Tikal a maják metropolisza

Az utazók Guatemala Petén nevű északi tartományba utaztak repülővel. A Petén Itzá-tó partján ereszkedett le. Innen a tó közepén lévő szigetre csónakáztak, ezen a szigeten volt a tartomány székvárosa. A neve Flores. Itt van Tayasala romja, ami egy utolsó mentsvár volt az őslakók számára, akik a XVII. század közepéig ellenálltak a konkvisztádoroknak⁴. Ezután egy repülővel Uaxactúba repültek, ez a hely arról ismert, hogy itt termesztik a

14. ábra: Yucatán –
félsziget - a maják
birodalma

világon a legtöbb, chiclét (a rágógumi nyersanyagát). Tibor megfigyelte hogy a gyűjtők megcsapolják a fa úgy nevezett gyantaszerűségét. Érdeklődve figyelte ahogy a chiclegyűjtők felmásznak a chico-zapote fára, és egy vastag ágnak a kérgén vájatokat vágnak. Ezen keresztül a gyantaszerű fehér nedv lefolyik, amit gumitömlőkben gyűjtenek össze. Ezt az eljárást 7 évenként lehet megismételni, addig pihennie kell a „megcsapolt” fának. Ezután innen az utazók az őserdőn át, egy ösvényen elindultak a maják legrégebbi városának romjaihoz. Ezen a helyen piramisok is voltak. Tibort a csillagászati megfigyelőállomás érdekelte a legjobban. Meg is találta, ez egy piramis volt. Szemközt vele pedig még 3 kisebb piramis állt. A maják itt figyelték a Vénusz, a Hold és a Nap mozgását. Nagyon precíz számításokat végeztek ezekről a mozgásokról, amihez több száz éves tapasztalat kellett. Tibor valószínűnek tartotta hogy itt keletkezett a maják ősi naptára is. Innen átszelték a peténi őserdőt, és végül Tikalba érkeztek. A maják birodalmának Tikal egyik legfontosabb városa volt. A Tikal név maja nyelven azt jelenti, hogy a „hangok helye”. Ez birodalom időszámításuk 3. és 10. évszázada közt létezett. Ezekben a városokban 5-10 évenként emlékműveket emeltek. Ezeket Tibor is megcsodálta. Érdekesekek voltak számára a városban látott szobrok, piramisok, templomok, amelyek homlokzatát jól megőrzött állapotban lévő hieroglifák borítottak. A 9. századba megritkultak, majd végül teljesen eltűntek erről a vidékről a maja őslakók. Innen északra vándoroltak a Yucatán-félszigetre. Itt jött létre a maják új birodalma. A majáknak sosem volt erős államuk, hanem csak kisebb fejedelemségek léteztek, ezek a fejedelemségek a városok, és környékei voltak. Ezek közül az egyik leghatalmasabb Tikal volt. Fénykorában 100000-200000 lakosa lehetett.

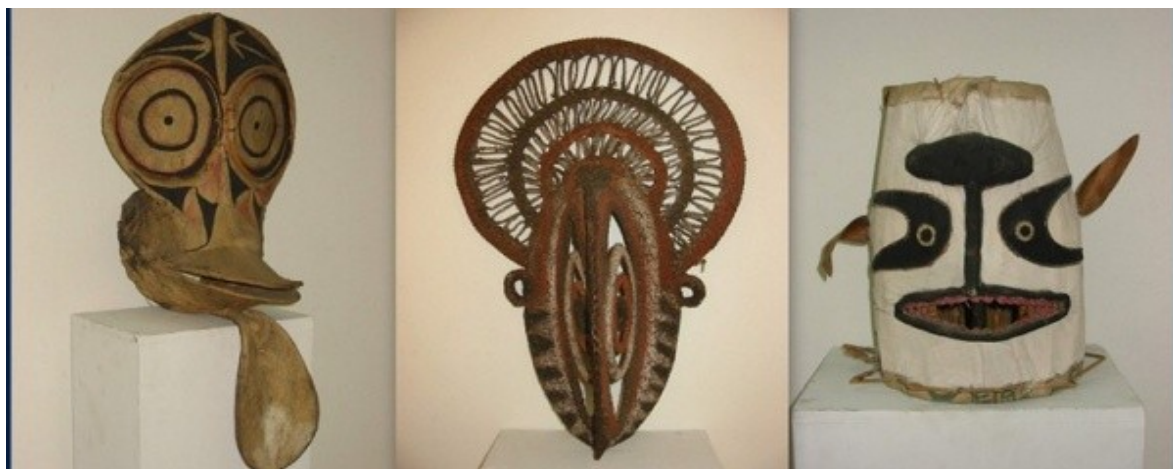

15. ábra: Maia kerámia tárv

16. ábra: Maia piramis

7. ábra: Útjai során begyűjtött tárgyai

Utószó

Nagyon élveztem a kutatómunkát, mert megismerhettem egy híres világutazó életét. A könyvei segítségével megismerhettem az átélt kalandjait, megpróbáltatásait. Ilyen rövid idő alatt nem tudtam elolvasni minden könyvét, de a verseny után biztos időt szakítok arra, hogy tovább kutassam munkásságát. Érdekesnek és tanulságosnak találtam a könyveit. Az a véleményem, hogy az volt a célja, hogy felkeltse érdeklődésünket az egész földkerekség szépségei iránt. Szerintem ez sikerült is neki, általa sok csodás ismerettel lettem gazdagabb. Sajnálom hogy az idő rövideje miatt könyvei bibliográfiáját nem sikerült összeállítanom, és nem jutottam el Zentára gyűjteményét megtekinteni. Biztos vagyok benne hogy erre majd még egy későbbi időpontban visszatérek, és tovább kutatok. Nem tudom, hogy mennyire tudtam visszaadni rajongásomat, új ismereteimet e munkán keresztül. Úgy érzem, hogy azon kívül, hogy megismertem Székely életútját, mást is tanultam. Tanárommal több mint 50 levelet váltottunk, kutattam, jegyzeteltem, gépeltem, küldtem, s ő közben javított. Felhívta figyelmem a hibákra, megtanított egy igazi munka megírására. Az íróval kapcsolatban pedig az a véleményem, hogy azon kivételes emberek közé tartozik, ami csak keveseknek adatik meg, mert meg tudta valósítani gyermekkori álmait, aki igazi világpolgár volt.

”Hová tartozom? Mindazokra a helyekre, amelyeket eddig megjártam. Mindenünnen magammal hoztam valamit, s mindenütt otthagytam önmagam egy darabkáját“ állítja az író a Lärmás szellemek címen posztumusz (1992, Újvidék, Agapé) megjelent könyvében.⁵

⁵ <http://www.gradsubotica.co.rs/szekely-tibor-munkassaga-iii-resz/>

Utazásainak időrendi áttekintése

Dél-Amerikában (1939-1954)

Székely Tibor első utazására 1939-ben került sor, amikor is Zágrábból Argentínába utazott. Felkérést kapott egy cikk megírására a Horvatski Dnevnik napilap számára. Így kezdődött gyermekkori álmainak megvalósítása. A következő 15 évben Argentínában maradt, megtanulta a spanyol nyelvet, majd újságírói munkát kapott, és közben alkalma nyílt Dél-Amerika megismerésére.

Argentína, Aconcagua (1939-1945)

1944-ben Székely Tibor felkérést kapott Juan Jorge Link hegymásztól, hogy az egyik vállalkozásáról, az Aconcagua megmászásáról riportot írjon egy folyóirat számára. Annak ellenére hogy hegymászó tapasztalattal nem rendelkezett, mégis elfogadta a felkérést⁶. Sajnos az expedíció tragédia történt, mivel egy hóvihár miatt 4 társuk odaveszett. A csúcsot az osztrák Zechner, az olasz származású Bertone és Székely Tibor érte el, 1944. február 13-án. Ennek a szörnyű élménynek a hatására írta meg az első könyvét: *Vihar az Aconcaguán* címmel, elvesztett társai emlékére.

Mato Grosso (1946-1947)

Székely Tibor 1946-ban bejárta az Amazonas dzsungeleit, amely során egy könyvet is írt „Együtt Native Trails”. Ezen az úton a társa az orosz származású Mary Reznik volt. Utazásuk során megfigyelték a bennszülött törzsek életét, szokásait, stb. Találkoztak a félelmetes XAVANTES indiánokkal, akik kíméletlenek voltak számtalan látogatóval. Könyvet is írt erről „*Por Tierra de Indios*”, (1946). Utazása során megfigyelte a bennszülött törzsek életét, és szokásait. Hasznos tapasztalatokat szerzett, majd előadásokat tartott az „University of Buenos Aires”, egyetemen. Antropológiából, néprajzból és régészetből.

Bolívia, Jivaros (1948-1949)

6

Bolíviában Tibor és Mary találkoztak az elnökkel Enrique Hertzoggal. Az elnök bátorította őket, hogy tanulmányozzák az ismeretlen Itenez folyó területét. Utazásuk alatt több nehézséggel találkoztak, például ellenséges indiánokkal, és a kannibál Tupari törzsszel is. 1949-szeptemberében

Venezuela (1949-1951)

Tibor 7 hónapot töltött Európában, ez idő alatt rész vett az Eszperantó Világkongresszusán az Egyesült Királyságban. Ezután Venezuelába utazott, ahol az elkövetkező 17 hónapot újságírással töltötte. Ezután Caracasba utazott.

Közép-Amerika (1951-1954)

Ebben az időszakban Tibor meglátogatja a Guatemala és Honduras, egyre jobban foglalkoztatja az antropológia és a régészet. Felfedezi a régi romos várost, Hondurast, amit a legendák szerint indiánok építettek. Mexikóban 1953-ban több alpesi klub is felkérte, hogy vegyen részt a Popocatépetl, Iztaccíhuatl meghódításában.

Utazások Európából (1954-1988)

Székely Tibor 1954-ben visszatért Európába, Belgrádba. Szerbiában meleg fogadtatásban részesült. Számtalan könyvét, újságcikkét fordították le magyar, szerb, szlovén, és eszperantó nyelvre. Az utazások izgalma azonban további expedíciókra ösztönözték.

India, Kína, Nepál (1956-1957)

Tibor Ázsiába utazott, sokat tevékenykedett az eszperantó nyelv népszerűsítésében. Részt vett a Nemzetközi Eszperantó Szövetség munkájában. Az út alatt olyan jeles személyiségekkel találkozott, mint a miniszterelnökkel Jawaharlal Nehruval és lányával, Indira Gandhival. Dolgozott Indiában tolmácként. Eljutott Kínába is, majd a nepáli Mahendra király meghívására országába utazott. Az országban az eszperantó nyelv terjesztésén fáradozott. Ez az utazás ihlette újabb könyvének megírására 1959-ben Nepál kinyitja az ajtót címmel. Ott jogot és filozófiát is tanult.

Vinoba Bhave, Japán, Sri Lanka, Izrael (1958-1960)

Székely Tibor ismét Indiába repült, hogy megtanítsa az eszperantó nyelvet egy hindu tudósnek. Japánba 1960-ban látogatott, ahol szintén a eszperantó nyelvet népszerűsítette, majd Sri Lanka, és Izrael következett, hogy ezt követően visszatérjen Belgrádba.

Marokkó, Caravan of Friendship (1961-1963)

Tibor 1961-ben a marokkói eszperantisták meghívására érkezett az országba. 1962 márciusában megszervezte a nemzetközi eszperantó expedíciót ami a „Barátság Karaván”-nevet viselte. Az egész éves utazása alatt járt Egyiptomban, Szudánban, Etiópiában, Szomáliában, Kenyában és Tanzániában. Felmászott Afrika legmagasabb hegycsúcsára a Kilimandzsáróra.

Oroszország, Japán, Mongólia, Európa (1965-1966)

Részt vett 1965-ben az Eszperantó Világkongresszuson Tokióban. Bejárta vonattal Oroszországot, Szibériát, majd egy kis kitérőt tett Mongóliában. Az elkövetkező években pedig sikerült meglátogatni számtalan európai országot.

Ausztrália, Új-Zéland, Új-Guinea (1970)

A Jugoszláv televízió megbízásából 1970-ben Ausztráliába, Új-Zélandra, és Új-Guineába látogatott. Tartózkodása alatt találkozott új-guineai bennszülöttekkel, akiknek nem volt kapcsolatuk a civilizációval. Számtalanszor volt veszélyes helyzetben, de a szerencse sosem hagyta el.

Észak-Amerika, Oroszország, Üzbegisztán, Nigéria, Ecuador (1972-1980)

Tibor 1972-ben járt Chicagóban, Kelet-Kanadában, és az Egyesül- Államokban. 1978-ban a Jugoszláv tévé megbízásából ellátogatott Ecuador, és a Galápagos-szigetekre. Székely Tibor fáradhatatlan világutazó volt. Azt az életfilozófiát vallotta hogy: írt hogy utazhasson, és utazott hogy írhasson.

Felhasznált irodalom

1. Székely Tibor: Patagóniától Alaszkáig, Forum Könyvkiadó, Újvidék 1988.
2. Kalapis Zoltán: Életrajzi Kalauz III, Forum könyvkiadó, Újvidék 2003.
3. Vécsey Zoltán: Dél-Amerika, Budapest, Móra, 1972.

Internet

<http://www.gradsubotica.co.rs/szekely-tibor-emlekev-1912%E2%80%932012-%E2%80%93i-resz/>
<http://www.gradsubotica.co.rs/szekely-tibor-a-vilagutazo-ii-resz/>
<http://www.gradsubotica.co.rs/szekely-tibor-munkassaga-iii-resz/>
<http://moly.hu/konyvek/szekely-tibor-ejfelkor-dolnek-a-palmak>
<http://www.vmmi.org/index.php?ShowObject=kronika&id=9282>
<http://vmmi.org/index.php?ShowObject=kronika&id=8163>
<http://www.vmmi.org/index.php?ShowObject=kronika&id=6267>
<http://www.vmmi.org/index.php?ShowObject=kronika&id=9720>
<http://hetnap.rs/cikk/%E2%80%93Lodd-ki-a-nyilad-a-csillagokig%E2%80%93D-15115.html>
<http://hu.wikipedia.org/wiki/D%C3%A9l-Amerika>
<http://hu.wikipedia.org/wiki/Tikal>